

Näsåker 2013-09-22

Till Miljöprövningsdelegationen Länsstyrelsen Västernorrland.

Yttrande ang. Fängsjö/Storsjöhöjdens vindkraftsindustri i Näsåker, Sollefteå kommun.

Synpunkter på Sollefteå kommuns allmänna hantering av vindkraftsetableringar och Fängsjö/Storsjöhöjdens vindkraftsindustri.

Beslutet av vindkraftsindustrin Fängsjö/Storsjöhöjden grundas på en föråldrad översiktsplan, påbyggd med motsägelsefulla beslut i syftet att skapa en vindbruksplan. Denna vindbruksplan görs sedan till ett komplement till översiktsplanen från 1990, och kallas en fördjupad översiktsplan. Vi anser att Kommunens planering av vindkraft baseras på en undermålig, inaktuell och föråldrad översiktsplan och en ofullständig fördjupad vindbruksplan 2008, samt mycket gamla och ej uppdaterade riksintressen.

Vi anser att hela planeringsförfarandet av vindbruksplanen 2008 och senare tillägg/beslut om 54 ytterligare nya vindkraftsområden i kommunen har skett på ett odemokratiskt och olagligt sätt och utan PBL:s krav på en helhetssyn genom en aktuell Översiktsplan. Vi kräver att Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation beaktar dessa brister/konsekvenser inför bedömningarna i miljöprövningsutredningen.

Se för övrigt vår överklagan till Förvaltningsrätten ang. Sollefteå kommunfullmäktiges beslut 2013-05-27 om tillstyrkan av Fängsjö/Storsjöhöjden. Bilagor bifogas.

Sollefteå kommuns planeringsarbete med berörda boende/fritidsboende till Fängsjö/Storsjöhöjdens vindkraftsindustri.

”Samrådsmöten” med berörda boende och fritidsboende till Fängsjö/Storsjöhöjdens vindkraftsindustri har *enbart utförts av och med Forsca vindbolag*. Sollefteå kommun har inte fört någon som helst dialog/samråd med berörda ortsbor/fritidsboende i området efter att den fördjupade vindbruksplanen beslutades 2008. De fåtal offentliga allmänna informationsmöten om vindkraft som förekom i Näsåker 2008, anser vi var mycket undermåligt planerade och informerades av kommunen – vid ett tillfälle fick mötet ställas in på grund av att inga besökare kom. Ingen av ca 200 berörda boende och fritidsboende i berörda byar Omsjö, Jansjö, Fängsjö, Tallnäset eller Grundtjärn (Ö-viks kn) visste något om vindbruksplanerna i området förrän Forsca påbörjade sina samrådsmöten hösten 2011. Detta anser vi är helt otillfredsställande från ett demokratiskt kommunmedborgerligt perspektiv.

Det ska jämföras med de personliga kontakter och besök som Sollefteå kommun tog med boende/fritidsboende inför planeringsarbetet med de i detta sammanhang små vindkraftsetableringar i Ramseleområdet 2007-2008.

Enligt kommunallagen 6 kap. §4 har kommunens beredningstvång. Se vidare vår överklagan till Förvaltningsrätten (bifogad).

Sollefteå kommun har inte tagit hänsyn till den lokala starka opinion som finns mot vindkraftsprojektet. Ca 700 namnunderskrifter har samlats in via olika namninsamlingslistor och vidarebefordrats till kommunen. Länsstyrelsen tillsammans med lokala aktörer inbjöd kommunpolitiker och berörda boende i nov. 2012. Ca 100 av ca 200 berörda fastighetsägare kom till mötet. Alla närvarande på mötet var mycket kritiska till vindkraftsprojektet. Det har varit ett flertal icke offentliga möten mellan politiker, ansvariga tjänstemän och vindkraftsmotståndare. Många insändare och andra protestyttringar har förekommit i olika sociala media och på plats i kommunhuset Sollefteå. Kommunens politiker har trots detta, med några få undantag, inte lyssnat på berörda ordsbor och på den opinion som finns i området. Vi anser att informationen och dialogen mellan kommunens politiker och berörda ordsbor har varit obefintlig.

Kommunen har inte gjort någon konsekvensbeskrivning av projektet. Kommunen begär inte/får inte någon kompensation eller andel av framtida intäkter av denna industriella vindkraftsexploatering. Kommunen borde ha gjort en intresseavvägning av de samlade fördelar och nackdelar som industriutbyggnaden medför.

Ljud/buller.

Vi har studerat miljökonsekvensbeskrivningen, MKB, för detta projekt och anser att den är mycket ofullständig när det gäller Ljud/buller. I MKB:n läser vi: ”Projekt Fängsjön och Storsjöhöjden med omgivningar har få störningar och miljön i området är mycket tyst. Inga större verksamheter eller större byar finns i närområdet och avsaknaden av större bilvägar medför en bullerfri miljö. Generellt är tysta områden mer känsliga för buller än redan bullerpåverkade områden där vindkraftverkens ljud inte framhävs på samma sätt”.

Allt sedan introduktionen av den storskaliga vindkraften har problem med störande buller varit på agendan. Att det är ett problem av stor betydelse framgår inte minst av att man numera sedan 2008 anordnar internationella konferenser på temat Wind Turbine Noise (WTN). De bidrag som presenteras där av forskare ger en bred bild av problematiken med störande buller. Erfarenheter av storskaliga vindkraftsparker i det norrländska landskapet är ännu begränsad till ett fåtal år. Seriösa utvärderingar av bullerspridning från dessa och deras inverkan på människor har ännu inte genomförts. Trots detta genomförs nu en utbyggnad av storskalig vindkraft Norrland i rasande takt.

De sociologiska undersökningar för att undersöka samband mellan upplevd störning från buller och bullernivå som myndigheter refererar till är ej representativa för norrländska förhållanden. En studie som man ofta hänvisar till är ”Människors upplevelser av ljud från vindkraftverk” av Eja Pedersen m.fl. se Vindval rapport nr 5956, april 2009. Denna studie

som bl.a. Naturvårdsverket baserar sitt ställningstagande på är utförda i södra Sverige där nivån på bakgrundsljud är högre än i en tyst norrländsk skogsmiljö, i flack terräng, med vindkraftverk av mindre storlek (halva höjden och en femtedel så stor effekt än de som nu uppförs i Norrland) och i ett varmare klimat. Dessa skillnader i olika parametrar har en mycket stor inverkan på hur buller genereras, hur det fortplantas i landskapet samt hur det upplevs. Studiens resultat är således ej applicerbara för norrländska förhållanden.

Det är mycket stötande att man nu genomför massiva utbyggnader av vindkraftparker i Norrland utan att det finns vetenskapligt stöd för hur dessa kommer att påverka miljön för människor, djur och natur. Det pågår dessutom en omfattande forskning omkring de frågor som är kopplade till ljud och buller initierad av bl.a. Energimyndigheten. Tyvärr är planeringen upplagd så att resultaten i flera fall kommer fram först 2015 och senare och då är många stora vindkraftparker redan byggda och i drift. Det råder dock en samstämmighet inom forskarvärlden att de använda beräkningsmodellerna ej ger säkra resultat avseende bullerspridning från vindkraftverk, speciellt i kallt klimat. Detta borde automatiskt leda till att man tillämpar en försiktighetsprincip men att döma av miljödomar är så inte alls fallet. Rapporter från olika områden gränsande till nya norrländska vindkraftparker i drift är i flera avseenden negativa. Personer som är vana vid en tyst miljö upplever en stor försämring av sin livsmiljö speciellt under den kallare delen av året. Intervjuer med ett antal personer boende inom områden 1-10 km från vindkraftparker visar att det förekommer starkt störande buller. De personer som intervjuats bor i närheten av anläggningar i Havsnäs, Stor-Rotliden och Malå.

Vi vill i detta sammanhang citera f.d kommunalrådet Arne Hällsten i Malå som säger *”Vi är alla grundlurade! Vindkraftsetableringen gick för snabbt och lagstiftningen var inte anpassad till den. Ljudnivån överskrider också vida de 40 dB som låg som grund för tillstånden. Under vintern när snurrorna belastas låter det som en vansinnesorkester även på tre kilometers avstånd. Om företagen tvingas följa sina gränsvärden på 40 dB skulle de inte få driva vindparkerna under vinterhalvåret”*.

Företeelsen med störande buller är mest förekommande under den kalla årstiden. Bullret ändrar ofta karaktär med väderleken såsom vid dimma, snöfall och regn. Bullret karaktäriseras ofta som ljud från en flygmaskin som håller på att starta men aldrig lämnar startbanan eller som en torktumlare. Bullret är således ett ljud med låg frekvens vilket kan förklaras av att det tillryggalagt lång sträcka vilket medför att ljud med höga frekvenser dämpas. Det är inte osannolikt att lågfrekvent ohörbart buller förekommer. Personer upplever vibrationer inomhus vilket tyder på att det lågfrekventa ljudet skapar egensvängningar.

Norrlands klimat är kallare än på många andra orter där man har vindkraft. Detta klimat skapar nya problem. Dit hör isbeläggning på rotorerna och torn. Att drift av vindkraftverk i kallt klimat orsakar stora problem framgår att man inom branschen ordnar årliga konferenser inom Winterwind, en konferensaktivitet som startade 2008. Vid dessa konferenser redovisas vad man kan göra för att minska problem relaterade till det kalla klimatet. Det handlar såväl om problem med utrustningen som risker förknippade med det speciella klimatet. Dit hör problem kopplade till beläggning på rotorerna av frost och is. Dessa beläggningar kan bli

omfattande till både tjocklek och mängd och leder inte sällan till driftsavbrott. SMHI har utvecklat prognosverktyg för isbildning vilket borde användas för att kunna förutse denna typ av problem och med vilken frekvens och varaktighet de kan förekomma.

Isbeläggningar lossnar ibland från både torn och rotorerna och om det är is från rotorerna kan den flyga flera hundra meter. Iskast av denna typ medför stora risker för både människor och djur. En mycket besvärande nackdel av isbeläggning på rotorerna är att bulleralstringen ökar markant. Det är anmärkningsvärt att denna problematik inte studerats mer. Isbeläggning kan vara en av orsakerna till de mycket allvarliga bullerstörningar som inrapporterats från flera norrländska vindkraftsparker.

En annan orsak till bullerstörningar är det förhållandet att vindkraftverken i Norrland oftast är placerade på höjder i ett kuperat landskap. Topografin har visat ha betydelse för hur buller sprids. Det finns numera beräkningsmetoder som kan användas för att simulera bullerspridning i komplexa miljöer där även tillståndet i lufthavet kan tas med. Denna typ av simulering visar att de använda beräkningsmodellerna ger en mycket förenklad modell av verkligheten. Sammantaget är de metoder för beräkning av bullerspridning från vindkraftverk mycket otillförlitliga och återspeglar icke alls vad som kan hända i verkligheten. Detta är mycket otillfredsställande och skapar felaktiga förväntningar och därmed konflikter.

Behov av kompletterande utredningar

De beräkningar som redovisas i MKB:n angående buller är ovan nämnda skäl helt missvisande. De visar endast hur bullernivåer kan se ut under ideala förhållanden. I verkligheten så finns en kraftig påverkan på bullernivån beroende på

- Om bebyggelsen är i s.k. vindsyddat läge
- Tillståndet i lufthavet
- Isbildning på rotorerna
- Topografin

Vindsyddat läge

Det är ett faktum att bebyggelse som ligger i s.k. vindsyddat läge, dvs att vindhastigheten där är avsevärt lägre än vid vindkraftverken drabbas av en ökad risk för förhöjda bullernivåer. Det är ett förhållande som är känt från forskningen och beror på att ljudvågor tenderar att böja ner mot marken där lufthastigheten är lägre. Av den anledningen har Naturvårdsverket angett i Riktvärden att om lufthastigheten vid bebyggelsen är lägre än 50% av den vid vindkraftverken så skall en lägre gräns för acceptabelt buller ansättas dvs 35 dB(A) istf 40 dB(A). Det saknas i MKB:n uppgifter om hur förhållandena är i detta avseende. Rimligtvis borde mätningar av lufthastigheter göras under en längre period för att fastställa om Naturvårdsverkets riktvärden måste beaktas.

Tillståndet i lufthavet

Med tanke på att bullerproblematiken är så framträdande vid flertalet vindkraftanläggningar finner vi det vara anmärkningsvärt att myndigheter inte tagit i beaktande att luftens egenskaper påverkar spridning av buller. Forskare har påtalat att bullerspridningen är mycket beroende på tillståndet i lufthavet och då närmast förekomsten av inversion. Med det förstås att temperaturen vid marken är lägre än högre upp i lufthavet. I detta läge böjs ljudvågorna ner mot marken och därmed höjs ljudnivån. I en sådan situation kan dämpningen av buller reduceras till hälften mot normalt vilket gör att en gräns för en viss bullernivå flyttas mycket längre från vindkraftverken. I artikeln "Hur långt kan vi höra" visar Conny Larsson, docent vid Uppsala Universitet, i Väder och Vatten 3/2005 att nivån 40dB(A) vid frekvensen 1000 Hz flyttas från ca 2 km till 10 km vid inversion. En långtidsstudie initierad av Energimyndigheten på temat "Ljud från vindkraftverk vid olika väderförhållanden" utförs av Uppsala Universitet. I en preliminär rapport kan man läsa att variationer på 15 dB(A) kan avläsas på 1 km avstånd från vindkraftverken och forskarna pekar på nödvändigheten att inkludera atmosfäriska förhållanden när man studerar ljudutbredning utomhus.

Att detta är känt av projektörer framgår bl.a. av MKB:n för Stamåsen där man kan läsa "Det bör påpekas att även om riktvärdet är uppfyllt kan det förekomma kortvariga perioder, t.ex. vid vissa atmosfäriska förhållanden, då ljudet från vindkraftverken kan vara mer hörbart för boende. Dessa perioder bedöms dock vara sällan förekommande och på grund av den låga ljudnivån endast uppträda utomhus". Detta påstående styrks ej med redovisning av statistik av något slag.

Kontakter med SMHI ger vid handen att man kan prognosera förekomst av inversion. Ett sådant underlag är nödvändigt om man skall kunna ge en realistisk bild av hur bullernivåer kan komma att utvecklas under årets olika månader.

Isbildning på rotor

Konstruktioner utsatta för väder och vind i kallt klimat blir inte sällan belagda med frost och is. Detta förhållande har många implikationer och när det gäller bullergenerering är fenomenet lite studerat. En studie "The effect on noise emission from wind turbines due to ice accretion on rotor blades" av Peter Arbinge 2012 visar en ökning på 10-15dB(A). Rapporten visar att bullernivån kan bli avsevärt förhöjd på grund av isbeläggning och vida överstiga den som tillverkaren garanterar. Garantivärden har således inget med verklig bullergenerering och bullerberäkningar måste kompletteras med beräkningar för förhållanden med isbeläggning på rotor.

Inverkan av topografin

På senare tid har forskare utvecklat avancerade beräkningsmodeller för hur ljud sprids i landskap med dalar och berg samt med olika tillstånd i lufthavet (inversion, lufthastigheter). Landskapet utseende påverkar hur ljud sprids och interfererar. Det gör att det är svårt att förutse hur bullerstörningar kommer att gestalta sig. Energimyndighetens projekt 32441-1 "Avancerad modellering av ljudutbredning i komplex terräng" av K.Bolin KTH m.fl. är

under slutredovisning och kommer att visa att man hur man kan förbättra prediktion av buller gentemot de vanligen använda modellerna såsom Naturvårdsverkets m.fl. En annan rapport är ”*Prediktering av vindkraftsbuller baserad på detaljerad meteorologisk och geografisk information*”, Elforsk. rapport 09:01 , K. Bolin m.fl. Denna rapport visar bl.a. att vid vissa klimatiska förhållanden kan en viss bullernivå påträffas mycket långt ifrån källan, mycket längre än vad de traditionella beräkningsmodellerna ger vid handen. Vid KTH finns idag kompetens att klara beräkningar av bullerspridning i komplexa miljöer. Hänsyn kan tas till både klimat och geografi (topografi).

Infraljud från vindkraftverk.

”I regelverket för etablering av vindkraftverk har hänsyn inte tagits till den potentiella risken för personer med central sensorisk överkänslighet. Vindkraftverk uppförs i dag alltför nära bebyggelse. Det aktuella regelverket bör därför revideras med ett ökat säkerhetsavstånd till bebyggelse för att förhindra eller reducera risker för vindkraftsrelaterad översjuklighet.”

Citatet är hämtat ur en aktuell debattartikel i Läkartidningen: ”*Infraljud från ett vindkraftverk – en hälsorisk*” .

Hela debattartikeln i Läkartidningen 2013-08-06 :

<http://www.lakartidningen.se/Opinion/Debatt/2013/08/Infraljud-fran-vindkraftverk---en-halsorisk/>

Effekter på kulturmiljö

En fornminnesinventering är inte gjort i Fängsjö/Storsjöhöjdens vindkraftsområde. Med ett så stort intrång och naturförstörelse som det planerade vindkraftsindustrin kommer att förorsaka anser vi att det är nödvändigt att en heltäckande fältmässig fornminnesinventering utförs i området.

Fritidsområde

Omsjö är det största fritidsområdet i Sollefteå kommun. I Omsjö bor tio mantalsskrivna boende och det finns ett hundratal fritidsboende. Omsjö har en aktiv fiskevårdsförening, populär badstrand med bryggor samt en välbesökt sjönära och handikappanpassad Camping (som Sollefteå kommun äger och arrenderar ut). Fritidsområdet är *inte* omnämnt i Översiktsplanen 1990 eller i vindplanen 2008 trots att området sedan långa tider är ett stort och känt fritidsområde. Vi anser att området borde ha undersökts/skyddats från utbyggd vindkraft, för att medge fortsatt utveckling av friluftsliv/turism och rekreation. Omsjö by ligger mitt i det planerade vindkraftsområdet och kommer att beröras i allvarlig grad om vindkraftsindustrin realiserar. Vi anser att byn kommer att avfolkas om vindkraftsexploateringen realiserar.

Det bör påpekas att i det nya reviderade förslaget ”Riksintressen för vindbruk” från Energimyndigheten (nov 2012) är Fängsjö/Storsjöhöjden borttaget. Beslut på förslaget beräknas i slutet av 2013.

Alla vindkraftverk i området Fängsjön kommer att ligga i söderläge för byarna Omsjö, Tallnäset, Grundtjärn, Lövnäset och Juvanån inkl. sjöarna Storsjön och Karvsjön. Dessa kommer att förorsaka kraftiga skugg- och ljuseffekter på hela området såväl på land som över vatten på grund av vindkraftverkens storlek och höjd. I Storhögen Jämtland kommer kommunen att använda sitt veto om inte Vindbolaget flyttar vindkraftverken på grund av dess planerade söderläge till ortsborna (30 vindverk). I Fängsjö/Storsjöhöjden kommer definitivt en stor del av de 180 vindkraftverken att ge skuggeffekter i byarna på grund av dess höga höjder 210 meter, och att de kommer att placeras på berg som är mellan 450-490 meter höga. (Omsjö ligger på 240 meter ö.h.)

Fängsjö. Ett stort antal inventeringar av skogsbyar har skett i Sollefteå kommun. Någon sådan inventering av Fängsjö By har dock inte skett. Fängsjö By är den bebyggelse som ligger närmast det tilltänkta exploateringsområdet. Vi anser att det bör göras en sådan kulturbebyggelseinventering av Fängsjö By.

Övriga fritids- och turistvärden i området. Se tidigare inskickad skrivelse till Länsstyrelsen. Bifogas.

Effekter för boende och på fastighetsvärden / intrång, boende och livsmiljö.

Ägarna av bostadsfastigheter för permanent-och fritidsboende är de som mest kommer att under lång tid påverkas av den tilltänkta exploateringen på närmare 500 ha mark i deras närområde. De som bor i dessa berörda bostadsfastigheter kommer att uppleva hur deras boende/livsmiljö totalt kommer att förändras om denna stora vindkraftsindustri realiserar. Vi konstaterar att utredningar/konsekvensbeskrivningar på effekterna för boende och påverkan på fastighetsvärden/intrång saknas, och den beskrivning i Mkb som i övrigt finns är mycket bristfällig. I hela materialet från Forsca (samråd, ansökan mm) har INGEN hänsyn tagits till de människor som bor i området. Djur, renbeten och ev. naturvärden har framförts som viktiga hänsyn, men de människor som berörs i området finns inte med i vindbolagets hänsynsmål. Det anser vi är ett cyniskt sätt att arbeta med vindkraftsetableringar eftersom vindkraft bör vara ett gemensamt miljöansvar som ska inkludera alla, även människor.

Vid tidpunkten för framtagandet av den fördjupande översiktsplanen 2007-2008 fanns väldigt få vindkraftsanläggningar i landet. Det saknades vid den tiden helt erfarenhet av den mycket storskaliga etablering som aktuellt ärende avser. Det innebär att kommunens fördjupade översiktsplan från 2008 är föråldrad. Idag finns flera storskaliga etableringar som kan läggas till grund för de olika typer av utredningar och analyser som vi anser behövs i detta ärende. Vi anser att varken FORSCA eller kommunen har analyserat effekter för boende (permanentboende, fritidshusboende) och på fastighetsvärden i den utsträckning som behövs i detta ärende. Innan det slutliga beslutet fattades av kommunfullmäktige beträffande tillåtligheten av detta projekt skulle resultat av en sådan analys redovisats, utvärderats samt

förelagts kommunmedborgarna utifrån PBL:s regler om revidering av översiktsplaner/fördjupade översiktsplaner.

Effekter på jakt.

Vi har haft kontakter med Jägarförbundet. Förbundet har i många fall fått föra fram synpunkter på vindkraftsexploatering genom remissrundor utskickad av länsstyrelsen i berörda län. Jägarförbundet har sagt att samråd bör ske med berörda jaktlag och jakträttsinnehavare inom området. Jägarförbundet anser att inom områden med högre bullernivå än 40 dBA bör jakträttsinnehavarna kompenseras ekonomiskt då det kan ha en negativ inverkan på jaktbara fåglar. Dessutom försvåras möjligheten att höra jakthundars skall om ljudnivåerna från vindkraftverk överstiger 40 dBA. Jägarförbundet menar att det finns ingen erfarenhetsbank att plocka i då det gäller jakt i vindkraftsparker. Förbundet menar självklart kommer jakten att påverkas då det blir ett vägnät på skogen som inte funnits tidigare och landskapsbilden förändras och med den naturupplevelsen. Vad man däremot inte vet är hur viltet påverkas och i vårt fall det viktigaste viltet i alla fall rent ekonomiskt och jägarantalsmässigt, älgen.

I det aktuella fallet har ingen dialog och inget samråd skett med berörda jakträttsinnehavare och jaktlag. Detta anser vi vara en stor brist i beredningen av detta ärende.

Mark och bergtäkter, vägar

Två gigantiska mark- och bergtäkter planeras i området. Den ena bergtäkten kommer att ligga ca 2,5 km från Omsjö (Kälshöjden). Bergtäkten kommer att förorsaka stora bullerstörningar och massiva vägtransporter i första hand genom byarna Omsjö och Fängsjö.

Cirka elva mil vägar planeras och kraftledningar kommer att dras rakt genom hela friluftsområdet. Anmärkningsvärt är att Sollefteå samhällsbyggnadsnämnd **inte** har gett /fått ge synpunkter om bäst placering av täkterna / kraftledningarna ur hydrologisk synpunkt, och om de bullerhänsyn som bör tas till de boende i området.

Natura 2000-område

Vi anser att Fransmyran Natura 2000-området, fastställd år 2006 och idag angett som ett oskyddat riksintresse (ej omnämnd i 2008:års vindplan) definitivt kommer att påverkas när det gäller hydrologin och vattenkvalitén av de vindkraftverk, kraftledningsgator och vägar som planeras i tillrinningsflödena till myren samt även av åtgärder på den befintliga vägen 967 Näsåker-Omsjö i samband med stark trafik och tunga transporter .

Området ligger strax norr om det planerade vindindustriområdet Fängsjö/Storsjöhöjden i Omsjö,Näsåker.

Hydrologin i ett område med 180 vindkraftverk och ca 11 mil vägdragning, betong- o rördragningar måste innebära förändringar i de blötmarker, myrar och sjöar som ligger strax

intill VK-området Fängsjö/Storsjöhöjden. Vattenföringen innebär försämrade vattenkvalité för de djur, fåglar och växter som idag lever i ett ostört och orört område med så naturliga förutsättningar som finns på Fransmyren och Omsjöflon i Omsjö. En bra vattenkvalité är en förutsättning för att detta område ska fortsätta bevaras.

Vatten till- och avrinningen är förutsättningen för våtmarker och sjöar. Förutsättningarna för överlevnad för både växter och djur anser vi förändras radikalt med en vindkraftsindustri i dess omedelbara närhet

Det finns hundratals häckande orrar på Fransmyren, Grönbena och Småspov tex. Vi anser att de kan inte ta sig helskinnade till Fransmyren utan att kollidera med vindkraftverken.

Även i denna planering har Samhällsbyggnadsnämnden inte givits möjlighet att lämna synpunkter. I Natura 2000 Fransmyren står: *”Hydrologi och hydrokemi bör inte påverkas negativt, bl a får torv inte oxideras som en följd av mänsklig påverkan utan endast som en eventuell följd av naturliga klimatförändringar.”*

Konsekvensbeskrivning av industriutbyggnaden saknas.

Kommunen borde ha gjort en intresseavvägning av de samlade fördelar och nackdelar som industriutbyggnaden medför.

Utbyggnaden kommer att förstöra värdefulla naturresurser och medföra betydliga naturingrepp som kommer att reducera ovärderliga värden av friluftsliv och kvalitén på landskap och orörd natur i ett viktigt friluftsområde. Med anledning av detta anser vi att framtiden för fortsatt landsbygdsutveckling, bl a inom turism/besöksnäringen i närområdet, behöver utredas.

Berörda ortsbor och fritidsboende får inte någon kompensation för dessa negativa återverkningar på byarna och naturen. (jämför berörda samebyars kompensation för intrång i renbetesområdet) Vi anser att kommunen är skyldig att sörja för naturvärden och därmed möjligheter till fortsatt landsbygdsutveckling för berörda kommuninvånare och för kommande generationer.

Det är väl känt att fåglar och andra djur påverkas och skadas av vindturbinerna. Det finns ett stort antal flyttfåglar i området bl.a. kungsörnar, fiskgjusar, svanar, tranor och gäss som häckar runt sjöarna Storsjön och Karvsjön i Omsjö. De har sin flygrutt rakt genom det planerade vindkraftsområdet som ligger söder om häckningsplatserna. Kungsörnar har setts i Omsjö vid ett flertal tillfällen sommaren 2013. Dessutom finns ett flertal kända tjäderspelsplatser i området som kommer att förstöras av vindkraftsindustrin.

Vindkraftsvingarna innehåller **bisfenol A** som läcker ut i naturen. Bisfenol A är inte bra för djur- och fågellivet. Det största problemet kommer när vindkraftsverken ska monteras ned efter 20 - 25 år. Det är sagt att vingarna ska sönderdelas på plats för att underlätta borttransporten. Vid denna sönderdelning kommer den omkringliggande naturen att utsättas

för ännu mera exponering av bisfenol A. En vinge i den storleksklassen som det här handlar om väger någonstans mellan 15 till 20 ton. Detta gånger tre. Gånger 180 vindkraftverk blir i runda slängar 10800 ton glasfiberarmerad epoxiplast. ... som man idag inte vet hur man skall återvinna. Gifter som sprids i naturen - är det grön energi?

Not: Bisfenol A liknar kroppens egna [hormon](#) och kan därför påverka det [endokrina systemet](#). Man har tidigare konstaterat att Bisfenol A i höga doser stör människors fortplantningsförmåga.]

Icke önskvärda [östrogeneffekter](#) visades i en studie på råttor redan [1938](#) och många fler liknande studier har sedan dess utförts.

Det hormonstörande ämnet kan läcka ut ur plasten och tas upp av kroppen. Flera studier har antytt att ämnet är skadligt även i låga doser och att det kan störa fortplantningen, öka risken för fetma, cancer, hjärt-kärlsjukdom och diabetes.

Innan beslut om miljöprövning har vi följande krav på beredning och utredningar/åtgärder:

Vi kräver en fysisk detaljplan för hela Fängsjö/Storsjöhöjdens fritidsområde, på grund av att det idag inte ännu finns en framtagen kommuntäckande aktuell Översiktsplan fastställd för Sollefteå kommun.

Vi yrkar att miljöprövningsdelegationen underkänner **och avslår** den framtagna miljökonsekvensbeskrivningen.

Vi kräver utredning, analyser /konsekvenser av de kumulativa effekterna, direkta och indirekta, samt påverkanskaraktär ur ett helhetsperspektiv på grund av nya och planerade VK-etableringar (sedan 2008 års VB-plan) i de omliggande närområdena.
(+även gällande Ö-viks kommun)

Vi kräver en utredning/konsekvensanalys av att vindkraftverken kommer att ligga i söderläge till de flesta byar i vindkraftsområdet samt skrivna krav/avtal på utformandet av hindersbelysningens omfattning och utformning.

Vi kräver att mark- och bergtäkter, krossverksamhet och mobila betongstationers placering samt vägdragningar analyseras/utvärderas speciellt ur hydrologisk- och hälsosynpunkt för boende i området.

Vi kräver att vindkraftverken och bergtäkterna **inte** placeras i närområdet för boende, fritidsboende och känsliga turist/fritids/rekreations/naturområden.

Vi kräver att med anledning av VK-etableringens omfattning skall en tydligare riskanalys

göras, där underlag/åtgärder/krav/föreskrifter + regelbunden tillsyn för säkerheten fastställs, samt redovisning av hur man undviker olyckor i området. Vidare hur exploatören skall leva upp till olika säkerhetsåtgärder enligt EU:s maskindirektiv (som även gäller enligt svensk lag). Det skall också redovisas vilka möjligheter Räddningstjänsten har att arbeta i området, samt hur friluftslivet och allemansrättens regler/skydd kommer att fungera i området under och efter uppbyggnaden. Vi kräver också att Forsca/SCA följer FCS:s rekommendationer när det gäller certifierad skog.

Vi kräver kompletterande utredningar angående buller.

Vi ställer som krav att den som uppför en vindkraftsanläggning lever upp till Miljöbalkens hänsynsparagraf 2 kap. Allmänna hänsynsregler m.m. §2 som lyder:

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Vi har ovan pekat på ett antal förhållanden som är kopplade till drift av vindkraftverk och det är uppenbart att man i MKB inte tar hänsyn till ett antal kända miljöpåverkande faktorer och som kan åsamka allvarliga störningar i livsmiljön för både människor och djur. Samstämmiga rapporter från ett flertal vindkraftparker talar ett mycket tydligt språk. Detta är synnerligen allvarligt och är ett brott mot Miljöbalkens hänsynsregler.

Vi anser att det regelverk som tillämpas inte har något som helst vetenskapligt stöd i sociologiska studier för störande buller från vindkraft i norrländsk miljö. Vi kräver därför att sådana genomförs för ett antal norrländska vindkraftparker med några års drifttid. Det enda säkra måttet på om en viss beräknad bullernivå är förenlig med lagstiftningen är om andelen störda är mindre än 20% av de tillfrågade personerna. En sociologisk undersökning av detta slag måste fortgå under minst ett år. Under en sådan period måste relevanta data insamlas som gäller vindkraftverkens produktion, mätning av bullernivåer inkl förekomsten av infrajud, klimatiska betingelser samt personers upplevelser av störningar från buller

Vi anser att jämsides med den sociologisk undersökning bör kompletterande data insamlas enligt följande:

- Mätningar som visar lufthastigheter vid de planerade vindkraftverken och bebyggelse inom 10 km avstånd. Mätningar bör pågå under en längre period, ca 1 år, för att få ett statistiskt säkerställt underlag. Dessa mätningar måste genomföras av en från projektägaren fristående aktör. Mätningarna måste kompletteras med statistik som SMHI kan tillhandahålla som baseras på deras databank över vindhastigheter och vindriktningar

- SMHI ges i uppdrag att prognosera frekvens för inversion i det aktuella området på månadsbasis

- SMHI ges i uppdrag att upprätta en prognos för isbildning på månadsbasis.
- KTH ges i uppdrag att simulera topografins inverkan på bullerspridning inom ett område intill 10 km från vindkraftparkens yttre gräns. Denna simulering skall baseras på förhållanden med sämsta förutsättningar, dvs inversion samt is på rotorerna.
- Utifrån den information som framkommer skall en sammanfattande rapport tas fram som syftar till att prediktera bullernivåer vid bebyggelsen upp till 10 km från yttre gräns för vindkraftverken.

Vi kräver att riskanalyser görs och åtgärder fastställs om hälsorisker/effekter och respekt visas genom Försiktighetsprincipen MB 2 kap §3 för den omgivningspåverkan på boende/livsmiljön som kommer att uppstå för boende och övriga som vistas i området. Analyser o åtgärder skall vara byggd på en opartisk analys utifrån aktuell forskning och kunskap där alternativ/undantag/restriktioner fastställs i områdena nära permanent/fritidsboenden gällande antalet placeringar, i grupper och lokaliseringar i naturen av vindkraftverken och mätmaster, samt redovisning av vägdragningar i området/närområdet. Till närområdet hör även tätorterna Näsåker och Resele med omnejd, där de närmaste VK-verken kommer att stå ca 7 km från Näsåkers tätort.

Vi kräver att miljöbalkens hänsynsregler samt kulturminneslagen 2 kap. efterlevs och att hela vindkraftsetableringsområdet inventeras och undersöks/utvärderas för att säkerställa ex. skyddsavstånd, åtgärder, markeringar mm. Vindkraftsetableringens effekter gällande natur/kulturmiljöer har undersökts av Forsca genom Arkeologacentrum. Arkeologacentrum har gjort en förstudie; en skrivbordsprodukt där inga fältmässiga studier gjorts i området. Man påpekar att det bla finns brister i historiskt kartmaterial, antaganden om att man bör undvika kulturmiljöerna och tillägger att förutsatt att lämningar är kända, så skall de märkas upp inför etableringen av vindkraftverken, vägdragningar mm. En sakkunnig heltäckande fältmässig fornminnes/kulturmiljö/naturmiljö-inventering i området är nödvändig!

Vi kräver att konsekvenser/effekter för kommunens kommunala vatten i området samt enskilda privata brunnar, känsliga naturmiljöer, fisket, djurlivet måste beredas i en konsekvensutredning med skyddsåtgärder. Detta har inte utretts/redovisats av kommunen eller framgår av Forscas rapport. Forsca har genom Miljötjänst Nord/Aqua Nord år 2011 tagit fram en "skrivbordsstudie/förstudie" byggd delvis på gamla data om provfiske och ett fåtal vattenprover. Man lyfter i rapporten fram den betydelse som Björkån och Nätraån har när det gäller Länsstyrelsens arbete med att bevara flodpärlmusslan, men konstaterar i sin slutsats att: *"då vägdragningar i området än så länge är okända, kan dock ingen utvärdering av behovet av en undersökning i de övre delarna av avrinningsområdet, än så länge genomföras"*. Vidare påpekas att *"inga vattenföringsmätningar har genomförts i vattendragen i området"*. Sammanfattningsvis anser vi att Forscas underlag som gäller de hydrologiska konsekvenserna (flöden och vattenkvalité) är mycket bristfälligt gjorda och

inger stor osäkerhet av alla hydrologiska aspekter (påverkan, flöden och kvalitet på grund- och ytvatten) i de känsliga och sankta våtmarksområdena nedanför VK-projektområdet, intill bebyggelsen och sjöarna vid Omsjö och Natura 2000 området Fransmyran.

Forsca begär i tillståndsansökan att få bygga enligt den sk Box modellen när det gäller vindkraftverkens placering och vägdragningar mm. Utifrån detta sätt att bygga kräver vi att helhetstäckande, fältmässiga och sakkunniga inventeringar fordras när det gäller tillräckligt stora skydd/skyddsområden, särskilda villkor, alternativa lokaliseringar och utföranden med hänsyn till natur/kulturmiljöer tex. Nävernäsan, Naturreseptatet Oringsjö, den av Länsstyrelsen upprustade fäbodvallen Mobodarna och Natura 2000 området Fransmyren.

Vi kräver att ett helhetsperspektiv utreds gällande ansvar för exploatörerna, markägarna, kommunen av effekterna/konsekvenser/intrånget för fast boende/fritidsboende, näringsidkare och andra som berörs i området/närområdet samt att ekonomiska ersättningar skrivs in i avtal för intrång i vardags/friluftslivet/näringsverksamheter. Vi kräver ersättning för försämrade fastighetsvärden, inlösen, skador på fastigheter och privata brunnar under **och** efter byggtiden samt ekonomisk ersättning vid juridiskt hjälp/bistånd.

Vi kräver från Länsstyrelsen och kommunens ansvariga nämnd, att tydligt angivna krav och villkor ställs på exploatören och markägarna när det gäller ekonomiska säkerheter samt tydliga åtgärder vid återställande av marken vid nedmontering av vindkraftverken. Vi kräver tydliga juridiska bindande villkor när det gäller nedmontering av fundament och ledningar i marken som blir kvar efter nedmontering av vindkraftverken. Detta ska fastställas i avtal, så att kostnaderna inte vältras över på kommunens skattebetalare.

Vi kräver tydligare beskrivningar över vilka villkor som kommer att gälla, angående de delar av vindkraftsområdet, som ligger inom strandskyddat område.

Vi kräver en utredning/åtgärder för fortsatta förutsättningar för hållbar landsbygdsutveckling/tillväxt i det lokala /regionala närområdet av bl.a turism/besöksnäring, friluftsliv, jakt och fiske.

Vi kräver en fysisk detaljplan för hela friluftsområdet i Omsjö/Fängsjö, på grund av att det idag, ej finns en planerad och fastställd aktuell Översiktsplan för Sollefteå kommun.

Vi kräver en ordentlig inventering/utredning/riskbedömning om fåglars flyttstråk, häckningsplatser, rastplatser, födosöksområden plus betydelsen för fåglar att VK-verk står i grupper. (Boverkets direktiv) Vi boende i området anser att vindkraftsområdet är ett säkert och känt flyttfågelsträck bla för kungsörn. Ett särskilt skyddsområde i vindkraftprojektets omedelbara närhet är Fransmyren - Natura 2000 där flera ovanliga fågelarter häckar.

Vi kräver offentliga kontaktpersoner gentemot boende/allmänheten under som efter byggtiden.

Vi yrkar att miljöprövningsdelegationen underkänner och avslår den framtagna miljökonsekvensbeskrivningen.

Vi kräver att miljöprövningsmyndigheten besöker området och träffar oss närboende för att vi ytterligare ska kunna belysa våra farhågor med en storskalig vindkraftsetablering i vår känsliga och värdefulla naturmiljö i Övre Ådalen.

Följande bilagor bifogas:

- Överklagan till Förvaltningsrätten
- Kommunfullmäktiges beslut den 7/5 2013 sid 9-28.
- Fängsjö/Storsjöhöjden. Ett stort fritidsområde.
- Animeringsfilm Omsjö: <http://www.forsca.se/wp-content/uploads/2013/05/omsjo.mp4>
- Vindkraftens hälsoeffekter. Prof. Göran Holm.

Vindbolaget Forscas ansökningshandlingar: <http://www.forsca.se/dokumentarkiv/>